

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ
КАФЕДРА ДИЗАЙНУ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-
методичної та навчальної
роботи

_____ Олексій ЖИЛЬЦОВ

« _____ » _____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ

Для студентів спеціальності 022 «Дизайн»
освітнього рівня другого (магістерського)
освітньої програми 022.00.03 «Прогнозування моди»

Київ-2023

Розробник: Олег КАРДАШ, доктор технічних наук, професор кафедри дизайну Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Грінченка.

Викладач: Олег КАРДАШ, доктор технічних наук, професор кафедри дизайну Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри дизайну Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка

Протокол № 6 від «24» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри дизайну _____ Юлія РОМАНЕНКОВА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми
022.00.03 «Прогнозування моди»
«___» _____ 2023 р.

Гарант освітньо-професійної програми
022.00.03 Прогнозування моди» _____

Робочу програму перевірено «___» _____ 2023 р.

Заступник декана з науково-методичної та навчальної роботи _____
Алла ТАРАННИК

Пролонговано:

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «___»__20__ р.,
протокол № __
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «___»__20__ р.,
протокол № __
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «___»__20__ р.,
протокол № __
(підпис) (ПІБ)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристики дисципліни за формами навчання
	заочна
	Обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	4/120
Курс	2
Семестр	1
Кількість змістових модулів з розподілом	
Обсяг кредитів	4
Обсяг годин, в тому числі	120
<i>Аудиторні</i>	16
<i>Модульний контроль</i>	-
<i>Семестровий контроль</i>	-
<i>Самостійна робота</i>	104
Форма семестрового контролю	екзамен

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни. Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія мистецтва та дизайну» є надання абстрактно-теоретичних знань і навичок філософського осмислення сутності, соціального призначення та специфіки мистецтва і дизайну в контексті світової культури.

Завдання навчальної дисципліни:

- оволодіти знаннями про основні етапи становлення філософії мистецтва як особливої форми розумової діяльності;
- усвідомити сутність суспільного призначення й особливостей функціонування мистецтва як форми суспільної свідомості й дизайну як форми суспільного ужитку;
- простежити етапи формування філософських поглядів і концептів на природу мистецтва у контексті світової культури;
- опанувати методологією компаративного підходу до вивчення феноменів, явищ й артефактів в їхньому взаємозв'язку;
- виробити прийоми можливих форм уявлення про сутність і специфіку дизайндіяльності;
- осмислити сучасний стан і характерні тенденції функціонування дизайну у процесах життєдіяльності людини

.Об'єктом навчальної дисципліни є фахова підготовка спеціалістів в галузі дизайнерської діяльності як компетентних фахівців.

Предметом навчальної дисципліни є процес засвоєння історичного досвіду й оволодіння методологією філософського аналізу мистецтва і дизайну у компаративному вимірі.

Загальні компетентності:

ЗК 1	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК 2	Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.
ЗК 3	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
ЗК 4	Здатність працювати в міжнародному контексті.
ЗК 6	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК 3	Здатність розуміти і використовувати причиннонаслідкові зв'язки у розвитку дизайну та сучасних видів мистецтв.
СК 4	Здатність забезпечити захист інтелектуальної власності на твори образотворчого мистецтва та дизайну. 5. Володіння теоретичними і методичними засадами навчання та інтегрованими підходами до фахової підготовки дизайнерів; планування власної науково-педагогічної діяльності.
СК 5	Володіння теоретичними і методичними засадами навчання та інтегрованими підходами до фахової підготовки дизайнерів; планування власної науково-педагогічної діяльності.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Програмні результати навчання:

ПРН 4	Представляти результати діяльності у науковому та професійному середовищі в Україні та поза її межами
ПРН 7	Критично осмислювати теорії, принципи, методи та поняття з різних предметних галузей для вирішення задач і проблем в галузі дизайну
ПРН 10	Критично опрацьовувати проектний доробок українських і зарубіжних фахівців, застосовувати сучасні методиками та технології наукового аналізу для формування авторської концепції, пошуку українського національного стилю
ПРН 11	Визначати естетичні проблеми дизайнерських шкіл та напрямків з урахуванням генезис у сучасного художнього процесу в дизайні ; мати синтетичне уявлення щодо історії формування сучасної візуальної культури
ПРН 12	Володіти базовими методиками захисту інтелектуальної власності; застосовувати на практиці правила оформлення прав інтелектуальної власності
ПРН 19	Застосовувати методологію наукових досліджень у процесі теоретичного і практичного аналізу; узагальнювати результати дослідження та впроваджувати їх у дизайнерську практику; виявляти практичні та теоретичні особливості наукової гіпотези

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2 курс, 1 семестр

№ п/п	Назва змістовних модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт	
		аудиторна	

		Усього	Лекцій	Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	Самостійна
Змістовий модуль 1. Філософія мистецтва. Дизайн як форма естетичної діяльності								
1	Тема 1. Що таке філософія мистецтва. Конструювання мистецтва взагалі: прекрасне і чуттєве.	30	4					26
2	Тема 2. Мистецтво і художник. Манера, стиль, оригінальність у мистецтві	30		4				26
3	Тема 3. Інтегруючі сили історико-мистецького процесу. Онтологічний і семіотичний критерії класифікації мистецтв	30	4					26
4	Тема 4. Види мистецтва й їхні різновиди: мистецтво і дизайн. Дизайн як форма естетичної діяльності	30		4				26
	<i>Усього</i>	120	8	8				104

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1.

Філософія мистецтва. Дизайн як форма естетичної діяльності

Тема 1, Лекція 1. Що таке філософія мистецтва.

Історико-культурне конструювання мистецтва. Як можлива філософія мистецтва. Мистецтво і філософія. Мистецтво і твір мистецтва. Мистецтво і природа. Різні філософії і різні мистецтва. Ідея. Ідея мистецтва. Ідея в мистецтві. Ідеальне і реальне у житті та в мистецтві. Об'єктивне і суб'єктивне в творчості художника й у мистецтві. Зображення в ідеальному реальному, що міститься в мистецтві. Сутність мистецтва. Сутність в мистецтві. «Абсолютна точка тотожності». Форма у мистецтві, образ у мистецтві. Естетичне віддзеркалення і його процес. Форма, образ і прототип. Філософія мистецтва і трактат з філософії мистецтва.

Три потенції ідеального і реального світу: потенція природи, потенція світла, єдність діяльності і буття (за Шеллінгом). Істина, добро, прекрасне. Прекрасне і краса.

Неможливість існування краси як об'єктивної реальності. Прекрасне і потворне, естетичне й байдуже: їхній взаємозв'язок на коліях різних мистецтв і творів мистецтва. Мистецтво як абсолютний синтез або взаємопроникнення свободи і необхідності. Необхідність і свобода: несвідоме і свідоме у мистецтві. Три стани художнього твору: продукт людської діяльності, людиноорієнтованість, мета. Художня творчість як творчість назовні. Продуктивна і репродуктивна здатність творчої свідомості. Почуття і чуттєвість: внутрішнє назовні, зовнішнє — всередину. Взаємопороджуваність творчості і почуттів.

Семінарське заняття 1.

Конструювання мистецтва взагалі: прекрасне і чуттєве

Знайти в літературі й опрацювати філософсько-теоретичні погляди щодо природи, сутності та специфіки мистецтва Аристотеля, Лессінга, Хогарта, Вельфліна й Гільдебрандта.

Тема 3, Лекція. Інтегруючі сили історико-мистецького процесу. Онтологічний і семіотичний критерії класифікації мистецтв

Естетичне і художнє. Творча суб'єктивність. Художній геній і художнє натхнення. Об'єктність й об'єктивність суб'єктивної художньої діяльності. Фантазія, геній, натхнення. Талант і геній. Духовний намір, практичний намір — їхнє співвідношення у творі мистецтва. Передвинайдення матеріалу. Натхнення і праця. «Велич задуму».

Художні структури. Художні структури як синтетичні форми. Конгломеративне, ансамблеве, органічне: спільне, відмінне, унікальне. Ланцюг «мистецтво — публіка». Ланцюг: «художник — твір — мистецтво — публіка — оцінка». Автентична культура та її понятійна природа. Автентичне і фольклорне, рустикальне і міське. Художня гібридизація. Мусичні й пластичні мистецтва, їхня типологія. Бінарні синтетичні структури, багаточленні структури. Чи існують квазімистецтво й квазіархітектура. Новітні художні практики.

Онтологічний критерій класифікації мистецтв. Просторово-часовий характер твору мистецтва, онтологічний принцип його існування, матеріальна конструкція твору та його ідейне навантаження. Образ-задум (потенційний образ), образ-твір і образ-сприймання (актуальний образ). Об'єктивність образу, суб'єктивність образу. Твір мистецтва як носій художньої інформації. Поняття про первісний художній синкретизм. Семіотичний критерій класифікації мистецтв. Знакова система. Символ і знак. Типологія художньо-образних знакових систем. Цінність. Засновки аксіології мистецтва.

Семінарське заняття 2.

Види мистецтва й їхні різновиди: мистецтво і дизайн.

Дизайн як форма естетичної діяльності

Історія мистецтва як відображення ідеального процесу розвитку людства. Індивідуальний творчий акт в системі мистецького руху. Об'єктивна і суб'єктивна гармонічність твору мистецтва. Вид мистецтва як конкретний спосіб художнього освоєння світу. Галузі й різновиди мистецтва. Історія трівіуму й квадрівіуму, їхня спадковість. «Художня мова». Природа орнаменту: орнамент як мистецький «злочин».

Річ і твір. Практично-ансамблеве співіснування речей. Промислове мистецтво. Проблема визначення сутності та призначення дизайну. Дизайн в системі форм естетичної діяльності. Духовно-практичний характер дизайнерської діяльності. Теоретичне та практичне значення визначення дизайну. Особливість дизайну як форми естетичної діяльності. Етнодизайн як теоретична проблема.

6. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Змістовний модуль 1	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4
Відвідування семінарських занять	1	4	4
Робота на семінарському занятті	10	4	40
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20
Разом			68
Максимальна кількість балів			68
Розрахунок коефіцієнта			$68:60=1,13$

Екзамен	40
---------	----

6.2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Опрацювати матеріали теми «Що таке філософія мистецтва. Конструювання мистецтва взагалі: прекрасне і чуттєве»	26
2	Опрацювати матеріали теми «Мистецтво і художник. Манера, стиль, оригінальність у мистецтві»	26
3	Опрацювати матеріали теми «Інтегруючі сили історико-мистецького процесу. Онтологічний і семіотичний критерії класифікації мистецтв»	26
4	Види мистецтва й їхні різновиди: мистецтво і дизайн. Дизайн як форма естетичної діяльності	26
Усього		104

Критерії оцінювання рівня виконання завдань для самостійної роботи:

1. своєчасність виконання;
2. повнота обсягу виконання;
3. якість виконання;
4. самостійність виконання;
5. виявлення ініціативності;
6. виявлення творчого підходу.

6.3. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

У 1 семестрі семестровий контроль з дисципліни «Філософія мистецтва і дизайну» проводиться у формі екзамену.

Критерії оцінювання заліку	Максимальна кількість балів
Студент аргументовано, змістовно й безпомилково відповідає на всі запитання; має глибокі системні теоретичні і практичні знання з філософії мистецтва і дизайну; свідомо користується науковою термінологією; знає основну навчально-методичну літературу з питань дисципліни; в повному обсязі використовує знання при вирішенні завдань.	36-40
Студент змістовно, але з незначними огріхами відповідає на запитання; володіє системними теоретичними і практичними знаннями з філософії мистецтва і дизайну; його знання та вміння добре розвинені, відповідь відзначається логічністю, застосуванням наукової термінології; знає навчально-методичну літературу з питань дисципліни; здатний використовувати знання при вирішенні завдань, але з незначними огріхами.	31-35
Студент з деякими помилками відповідає на запитання; демонструє належне володіння системними теоретичними і практичними знаннями та вміннями з філософії мистецтва і дизайну; знає деякі джерела навчально-методичної літератури з дисципліни, основні їх положення, користується науковою термінологією; в недостатньому обсязі може використовувати знання при вирішенні завдань.	26-30
Студент зі значною кількістю помилок дає відповіді, у письмовому викладенні матеріалу йому бракує точності та логічності; виявляє посередні знання теоретичного і практичного матеріалу, допускає суттєві помилки, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння знань; не знає основної наукової термінології; поверхово знає навчально-методичну літературу з дисципліни; фрагментарно може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.	21-25
Студент з великою кількістю помилок дає відповіді; має слабкі, фрагментарні знання з; частково може використовувати знання при вирішенні завдань.	16-20
Студент має розрізнені, безсистемні знання з філософії мистецтва і дизайну; допускає багато помилок у знаннях наукової термінології з дисципліни; не може використовувати знання при вирішенні завдань.	0-15

6.4. Орієнтовний перелік питань для екзамену:

Одним з видів візуальних мистецтв є:

До жанрів образотворчого мистецтва належить...

Стиль — це...

До монументального живопису відносять:

Індивідуальний стиль художника називають:

Художня мова буває:

«Батьком» історії мистецтва вважають:

Прекрасне це:

Онтологічний і семіотичний критерії класифікації мистецтв відрізняються за:

Фантазія це:

Форма загальної протилежності реального й ідеального у мистецтві:

Єдність трансцендентальної аперцепції це:

Натхнення це:

Яке поняття перекладається з грецької мови як «образ»:

Для архітектури готики характерне використання...

Митці Високого Відродження — це:

Маньєризм — це стиль у мистецтві XVI ст., для якого характерні:

Художня манера це:

Стилю бароко властиві:

Визначальні риси символізму це:

Школа Михайла Бойчука базувалася на:

Казимир Малевич був творцем мистецького напрямку...

Мистецтво є..., філософія є...

Мусичні мистецтва - це:

Пластичні мистецтва - це:

Трактат «Філософія мистецтва» написав:

Василь Кандинський написав трактат:

Ганс Зедльмайр написав трактат:

Генріх Вельфлін написав трактат:

Готхольд Ерафїм Лессінг написав трактат:

Ервін Панофський запровадив у мистецтвознавчий обіг:

Аристотель написав трактат:

Георг Вільгельм Фрідріх Гегель написав трактат:

Імануїл Кант написав трактат:

Уїльям Хогарт написав трактат:

Архітектура — це форма...

Мистецтво — це форма...

6.5. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками.
B	82-89	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок

D	69-74	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60-68	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ МИСТЕЦТВА ТА ДИЗАЙНУ»

Разом: *120 год*, лекції — *8 год.*, семінарські заняття — *8 год.*, самостійна робота — *104 год.*, екзамен.

Модуль	Змістовий модуль 1			
Назва модуля	Філософія мистецтва. Дизайн як форма естетичної діяльності			
Кількість балів за модуль	46 б			
Лекції	1	2	3	4
Теми лекцій	«Що таке філософія мистецтва. Конструювання мистецтва взагалі: прекрасне і чуттєве»		«Інтегруючі сили історико-мистецького процесу. Онтологічний і семіотичний критерії класифікації мистецтв»	
<i>4 бали</i>	<i>2 бали</i>		<i>2 бали</i>	
Теми семінарських занять		«Мистецтво і художник. Манера, стиль, оригінальність у мистецтві»		Види мистецтва й їхні різновиди: мистецтво і дизайн. Дизайн як форма естетичної діяльності
<i>44 бали</i>		<i>2+20=22 бали</i>		<i>2+20=22 бали</i>
Самостійна робота 20 балів	<i>5 балів</i>	<i>5 балів</i>	<i>5 балів</i>	<i>5 балів</i>
Разом	68 балів			
Коефіцієнт визначення успішності:	68:60=1,13			

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні:

1. Адорно, Теодор. А 3 I Теорія естетики / Пер. з нім. П. Таращук. — К.: Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2002. — 518 с
2. Білодід Ю.М., Поліщук О.П. Основи дизайну: навчальний посібник / Ю.М. Білодід., О.П. Поліщук – К.: Вид. ПАРАПАН, 2004. – 240 с Естетика : навчальний посібник / за ред. Л. Б. Мартиненко. – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2016. – 137 с.
3. Даниленко В. Дизайн: підручник для студентів ВНЗ спеціальності «Дизайн» / В.Я. Даниленко. – Х.: Вид-во ХДАДМ, 2003. – 320 с.
4. Дизайн і ергономіка. Терміни та визначення: ДСТУ 3899-99. – [Чинний від 21.08.1999]. – К.: Держстандарт України, 1999. – 33 с. 17. Куленко М. Основи графічного дизайну / Куленко М. – К.: «Кондор», 2006. – 250 с.
5. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Методика викладання дизайну»: Навчально-методичний посібник для магістрантів спеціальності 022 «Дизайн» денної та заочної форм навчання / Укладач: І.В. Продан; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ: Видво ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. 97 с.

Додаткові:

6. Арістотель. Поетика / Пер. з давньогрецьк. Бориса Тена; Вст. ст. і комент. Й. У. Кобова. — Київ: Мистецтво, 1967. — 136 с.
7. Буало Н. Мистецтво поетичне / Пер. з франц. М. Т. Рильського. — Київ: Мистецтво, 1967. — 136 с.
8. Вінкельман Й. Про художній ідеал прекрасного / Пер. з нім.; Упоряд., вст. ст. та прим. Ф. С. Уманцева. — Київ: Мистецтво, 1990. — 308 с.
9. Ігнатенко М. А. Генезис сучасного художнього мислення. — Київ: Наукова думка, 1986. — 288 с.
10. Історія світової та української культури: Підручник для вищ. закл. освіти / В. А. Греченко, І. В. Чорний, В. А. Кушнерук, В. А. Режко. - К.: Літера ЛТД, 2006. - 480 с.
11. Левчук Л. Т., Панченко В. І., Оніщенко О. І., Кучерюк Д. Ю. Естетика: Підручник / За заї. ред. Л. Т. Левчука. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 540с.
12. Лессінг Г.-Е. Лаокоон / Пер. з нім. Є. О. Поповича; Вст. ст. та комент. Ф. С. Уманцева. — Київ: Мистецтво, 1968. — 292 с.
13. Лисий Іван. Філософія і мистецька культура / Іван Лисий. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 368 с.
14. Методична розробка «Філософія мистецтва: короткий історичний огляд»<https://naurok.com.ua/metodichna-rozrobka-filosofiya-mistectvakorotkiy-istorichniy-oglyad-194064.html>

15. Мовчан В.С. Естетика. Навчальний посібник. К.: Знання, 2011. 527 с.
16. Нариси з історії українського дизайну ХХ століття: збірник статей / за заг. ред. М.І. Яковлева. Київ: Фенікс, 2012. 256 с.
17. Новіков Б.В. Творчість як спосіб здійснення гуманізму: [Монографія]. Б.В.Новіков.-К.:Видавець ПАРАПАН, 2005. 332 с.
18. Пальм Н. Д. Історія української культури : навчальний посібник / Н. Д. Пальм, Т. Є. Гетало. Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. 296 с.
19. Проектна графіка: навч. посіб. / Т.М. Клименюк, Н.А. Консулова, М.В. Бевз, Х.І. Ковальчук; за ред. Т.М. Клименюк; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». 2-ге вид., доповн. і переробл. – Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2011. 220 с
20. Рижова І.С. Філософія дизайну: теоретико-методологічні засади: [Монографія]/Ірина Станіславівна рижова.-Запоріжжя ЗНТУ, 2006.-540 с
21. Слівінська А.Ф. Філософія мистецтва навчально-методичний комплекс дисципліни. К.:КНУКіМ, 2018. 200 с
22. Татаркевич В. Історія шести понять: Мистецтво. Прекрасне. Форма. Творчість. Відтворництво. Естетичні переживання. Київ : Юніверс, 2001. 366 с.
23. Удріс І.М., Школяр А.В. Нариси з історії зарубіжного дизайну. Новий та новітній час: навч. посіб. Кривий Ріг, 2008. 251 с
24. Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред.Софій Н. З., К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 76 с.
25. Хогарт У. Про красу. Збірник / Пер. з англ.; Упоряд., вст. ст. і прим. Ф. С. Уманцева. Київ: Мистецтво, 1978. 224 с.
26. Шеллінг Ф. В. Й. Філософія мистецтва Пер. з нім. РИПОЛ Класік.- 2020, 560с
27. Шпара П. Є. Технічна естетика та основи художнього конструювання/ П.Є. Шпара. – К.: Вища школа, 1984. – 200 с. 20. Волкотруб И.Т. Основи художнього конструювання / І.Т. Волкотруб – К.:Вища школа, 1982. – 150 с.
28. Шумега С.С. Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну. Історія дизайну меблів та інтер'єру: Навчальний посібник. / С.С. Шумега – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 300с.
29. Яловега, І. Г. Витоки дизайн-мислення: евристика в перший та другий етапи розвитку філософії та науки [Текст] / І. Г. Яловега // Фізико-математична освіта : науковий журнал / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Фізико-математичний факультет ; [редкол.: М. П. Вовк, М. Гр. Воскоглу, Т. Г. Дерека та ін.]. Суми : [СумДПУ імені А. С. Макаренка], 2019. Вип. 4 (22).